

висвітленням подій. У ній повага до істини та права громадськості на правду проголошена першим обов'язком журналіста. Виконуючи цей обов'язок, журналіст має завжди захищати принципи свободи під час чесного збирання й публікації новин та право на правдивий коментар і критику.

Журналіст зобов'язаний подавати інформацію, посиляючись на факти, походження яких він знає. Не можна ігнорувати суттєву інформацію чи фальсифікувати документи. Журналіст має використовувати лише чесні методи для отримання новин, фотографій та документів. Якщо у роботі були допущені помилки, внаслідок яких була оприлюднена неправдива інформація, то журналіст має робити все можливе, щоб виправити ці помилки. Ця декларація також зобов'язує журналіста зберігати професійну таємницю щодо джерела інформації, отриманої конфіденційно.

Працівники медіа повинні усвідомлювати небезпеку дискримінації, якій сприяють засоби масової інформації та повинен робити все можливе, аби уникнути поширення расової, статевої, мовної, релігійної, політичної та інших її форм. До серйозних порушення у журналістській професії також відносять плагіат; зловмисне введення в оману; наклеп, злослів'я, дифамацію, безпідставні звинувачення; отримання хабара у будь-якій формі, враховуючи публікацію чи приховування інформації.

Журналісти, які гідні своєї відповідальної професії, повинні чесно дотримуватися викладених у Декларації принципів. Безперечно, що ці принципи кожен працівник ЗМІ застосовує у своїй діяльності, враховуючи межі діючого у його країні законодавства. Для українських журналістів ці принципи цілком вписуються у діючі в Україні правові засади інформаційної діяльності.

Багатолітній досвід світової журналістики сформував шість основних професійних принципів новинної та аналітичної журналістики. Важливість дотримання балансу думок, достовірності, відокремлення фактів від коментарів, точності, повноти, оперативності у подачі інформації українськими журналістами також підкреслив у своєму виступі Олексій Захарченко [2].

Баланс думок, точок зору обов'язково потрібен для висвітлення складних, неоднозначних або контроверсійних подій чи ситуацій. Він забезпечує всебічність та безсторонність їх висвітлення. Розповідаючи про конфлікт, необхідно надати слово та відобразити позиції всіх його сторін. При цьому сам журналіст має бути максимально неупередженим та не маніпулювати думкою експертів на користь однієї зі сторін.

Намагаючись оперативно подати інформацію, журналіст зобов'язаний дотримуватись інших професійних стандартів і не

Інформаційна грамотність, медіаосвіта та медіакомпетентність

поступатися ними, також враховувати критерій актуальності. Діючи оперативно, не можна забувати про принцип достовірності – кожен факт, який подається у матеріалі, повинен мати ідентифіковане та надійне джерело інформації. До ненадійних джерел інформації відносять неперевірені акаунти в соціальних мережах та джерела, які себе скомпрометували. Якщо журналіст висвітлює суспільно важливий факт, а оприлюднення джерела інформації може загрожувати його життю, здоров'ю чи професійній діяльності, тоді воно може залишатися анонімним. Якщо журналіст посилається на дослідження, то необхідно вказувати «хто», «де» та «коли» його провів. Якщо він посилається на соціологічне опитування, то також обов'язково має вказати число вибірки та максимально допустиму похибку. Перевірка джерел інформації є одним із першочергових завдань журналіста.

У подачі нової інформації журналіст повинен бути максимально незаангажованим, відокремлюючи обов'язково факти від коментарів. Власних коментарів подавати не бажано, однак якщо все ж таки він бажає прокоментувати подію, то власні коментарі мають бути чітко відокремлені від фактів та коментарів експертів.

Точність у роботі ЗМІ передбачає поширення лише правдивої інформації. Ненадійність джерела інформації може призвести до поширення неточної та маніпулятивної інформації, що може зашкодити аудиторії ЗМІ. Особливу увагу варто приділяти іменам героїв, власним назвам, числам.

Із критерієм точності безпосередньо пов'язаний і критерій повноти інформації. У новинному повідомленні має бути щонайменше відповідь на питання: що сталося, де сталося, коли сталося. У більш розширених матеріалах додаються аспекти – чому сталося і до чого це може призвести, а також коментарі експертів. У новинних повідомленнях інтернет-ЗМІ обов'язково має бути дописаний бекграунд, у якому зазначається передумова події, контекст події та пояснюються складні терміни.

Усі зазначені вище професійні принципи роботи журналіста складають основу більшості моніторингів діяльності ЗМІ. В Україні існує кілька установ та організацій, які здійснюють моніторинг функціонування українських медіа. Серед них Інститут масової інформації. Ця установа постійно проводить моніторинг ЗМІ, зокрема по дотриманню ними журналістських стандартів [3].

За результатами лютого 2017 року рейтинг українських загальнонаціональних сайтів за рівнем дотримання професійних журналістських стандартів очолили відразу три інтернет-видан-

Медіакартина світу: формування особистості під впливом медіа

ня – «Українська правда», «Ліга» та Укрінформ, у яких 76 % матеріалів написані без жодних порушень.

Із друкованих ЗМІ найвищі результати отримала газета «Дзеркало тижня», в якій 57% матеріалів написані без порушень. Серед інтернет-ЗМІ найнижчі результати з дотримання стандартів показали три видання: «Корреспондент» (лише 28 % матеріалів написані без порушень журналістських стандартів), «Обозреватель» (32 %), і «Страна.ua» (36 %).

Із друкованих ЗМІ найнижчі результати отримала газета «Вести»: лише 28 % матеріалів у ній не містили порушень, а також газети «Сьогодні» і «КП в Україні» — по 29 % матеріалів без порушень професійних журналістських стандартів.

Інститут масової інформації не єдина інституція, яка проводить моніторинг діяльності медіа. В Україні це такі відомі інституції, як Міжнародна благодійна організація «Український освітній центр реформ», «Детектор Медіа», Інститут демократії ім. Пилипа Орлика, Інтерньюз-Україна, Комісія з журналістської етики та багато інших.

Моніторинг медіа є важливим елементом у розвитку інформаційного простору держави, оскільки виявлення медій, які дотримуються журналістських стандартів, формує довіру до них у суспільства, а також спонукає орієнтуватися на них і бути конкурентноспроможними інші редакції ЗМІ. Бути обізнаним та об'єктивно інформованим надзвичайно важливо для громадян сучасної України, тому моніторинги медіа одночасно виконують функцію медіа освіти для населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Міжнародна декларація принципів поведінки журналістів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nsju.org/page/204>
2. Захарченко О. Стандарти журналістики: основи професійності чи застарілі рамки? [Електронний ресурс] / Олексій Захарченко. – Режим доступу : <http://imi.org.ua/analytics/57082-standarti-jurnalistiki-osnovi-profesiynosti-chi-zastarili-ramki.html>
3. Моніторинг журналістських стандартів у друкованих та онлайн-ЗМІ. Лютий 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://imi.org.ua/journalist_monitoring/56842-yak-porushuyut-jurnalistiski-standarti-ukrajinski-drukovani-ta-onlayn-zmi-doslidjennya-imi.html